

Acésta fóia ese cate 3 cóle pe luna si costa 2 fiorini v. a. pentru membrii asociatiunei, éra pentru nemembrii 3 fr. Pentru strainatate 1 galbenu cu porto postei.

TRANSILVANI'A.

Fóia Asociatiunei transilvane pentru literatur'a romana si cultur'a poporului romanu.

Abonamentul se face numai pe cate 1 anu intregu. Se abonédia la Comitétulu asociatiunei in Sibiu, séu prin posta séu prin domni colectoru.

Nr. 11.

Brasiovu 1. Iuniu 1876.

Anulu IX.

Sumariu: De sub ruinele cetatiei lui Buddha in lun'a lui Maiu 1876. — Articiii militari (Urmare). — Documente historice din 1848 et 1849 (Urmare). — Bibliografia.

De sub ruinele cetatiei lui Buddha in lun'a lui Maiu 1876*).

Poporulu romanescu si poporulu secuiescu.

De multe ori amu cititu atatu in diuariile pe-riodice, catu si in brosiuri, apoi in istoriile scrise de magiari, cà poporulu secuiescu este celu mai bravu de pre faci'a pamentului, este belicosu, ospitale, muncitoriu, moralu si desteptu la mente preste mesura, éra poporulu romanescu e lasiu, ignoraintu, lenesiu, murdariu, betívu si reutatosu, apoi cà scienti'a nu ar intra in creerii lui nici tornata cu leicuti'a; totu atatea epitete culesse dein caldarea hostilitatíei acelora, carii s'au dedatu a ne batjocori inaintea lumei civilizate.

Pentru cá se póta face omulu distinctiune intre aceste dona popóra, debe cá se fi avutu de lucru si cu unulu si cu altulu celu pucinu mai multe luni, pentru-cà numai asia 'si póte face óre-care studiu psihologicu.

Vorba este si vorba se fia, cà precumu omu cu omu nu se potriveste, nece in moraluri, nece in datine, portari si insusiri, asia si natiunile diferu unele de altele in tóte apucaturele, intogmirile, datinele, insusirile si caracterele loru, cá ceriulu de pamentu.

Este lucru constatatu cà poporulu celu laudatu alu secuiloru 'si deriva originea dein neamulu celu mare si barbaru alu Huniloru, care a inceputu a lua lumea in capu inca pre la finea seclului primu dupa nascerea mantuitorului nostru Isusu Christosu.

Acestu neamu tñenendu-se de ras'a mongolica, este descrisú de catra celi mai multi istorici cu colorile cele mai urite, faci'a lui si fora de aceea, fiendu hida, diforma, hunii inca in fraged'a loru teneretie 'si taliá si spintecá obradiele pre mai multe locuri, cá asia barb'a ~~si~~ mustetiele se nu póta cresce regulata, cá cu atatu se devina mai spaimentatori; ei

*) Gautama Buddha a fostu celu d'intaiu insielatoriu pre terenulu religionariu, pentru cà s'a declaratú de filiu alu lui Wisnu, si apoi prin minciun'a acésta i-a succesu a forma sect'a Buddhaistiloru.

Buddha s'a numitu si fratele lui Atila si de aci cetate Buddha = Buddvár.

se imbracă in piei de sióreci de padure, care imbracaminte nici diua nici nóptea nu o lepeda de pre trupu, pana candu nu era pline de insecte, si pana candu nu cadé in bucati sdrantiuróse de pre trupulu loru.

Nutrementulu loru constá din radacine si carne cruda, care o fragediá pre spinarea calului, calarindu mai multu tempu pre ea.

De pre cai nu descalecá nici un'a data, bea, mancá, dormea, totu d'a un'a in spinarea calului; deliberatiunile loru de ori si ce natura le indeplinea asemenea calare, de aceea si predilectiunea secuiloru de astadi intru avutia de cai.

Dupa sfarimarea imperiului lui Atil'a pre la an. 451 si dupa mórtea acestui sbiciu alu lui D-dieu, tem-plata pre la anulu 453 poporulu huniloru imprasciendu-se cá farin'a orbiloru, o parte deia elu s'au asiediatu in codrii Carpatiloru de catra resaritu, si amestecandu-se cu popórale ací locitóre. au traitu pana la venirea magiariloru, cari nu suntu alta decatu éra o ramura dein rass'a mongolica, si atunci ii aflamú mai intaiu in concertulu popóraloru sub nume de secui.

Pucinu tempu de candu sórtea m'au aruncatu ací in districtulu secuiescu, am observatu, cà me aflu intre unu poporu, care atatu dupa fisonomia, catu si dupa caracterulu lui me face a crede, cà nu mai locuiescu in dulcea mea patria strabuna, ci de parté in afundulu Chinei, in desierturile Caramaniei, séu de a longulu riului Oxus, unde fantastulu scrietoriu magiaru Vida János viséadia de 32 regate magiare, si dela carii Alesandru celu mare regele Macedoniei, reintorcundu-se dein bellulu seu celu mare intreprinsu contra popóraloru Índiei, ajungundu la inbinarea riuriloru Akesine si Hydaspes, batendu una cetate magiara, au primitu cea d'antaia plaga aprópe mortala, pentru-cà, dupa cum dice jupanulu de Vida János, acestu poporu alu magiariloru preferindu mai bine a se lupta pre mórte si viétia, cu cuceritoriulu lumei, nevolíendu a i se supune, au radícatu arm'a si au infrantu pe Alesandru*).

*) E de observatu, cà Alesandru celu mare fiendu silitu dupa vorbirea belliducelui seu Kónos, care i o au adresatu

Diu'a pasciloru dein 16/4 Aprile a. c., care acumu pentru prim'a data amu fostu nenorocitu a o ajunge si petrece in midiuloculu poporului secuiescu, m'a intaritu si mai multu in credintia, cá ací am de a face cu unu poporu, ale carui datine si moraluri nu suntu europene, ale carui apucaturi se potu reduce afundu in intunereculu omenimei, acele sunt pastrate la ei, de candu alergau pre pamentulu Bactriei cá nesce selbatici fora asiedimentu; pentru-cá pre la mediu de nópte spre diu'a pasciloru, in locu de a astepta cu pietate cá ori si care altu poporu crestinu, reversarea acelei dile, care ne reamintesce invierea salvatorului nostru Isusu Christosu, ómenii nededati cu asemenea alaiu (precumu n'amu fostu si nu sum io) se destépta de odata, cá loculu unde ne aflamu este cutrieratu de unu toiu si vuietu de trambitia, puseature de pistóle si de pusce pre tótu momentulu si pre tóte stradele, catu ti-se pare cá esti intru una fortaréti bombardata dein 300 guri de tunuri, audi sberate si urlete cá cumu aru navali cu inversiunare inimicii asupra inimicului, audi tropote de cai pre tóte stradele, cá cum aru pôrni unu regimentu de cavaleria in ataculu celu mai teribile, si intrebandu pre óre care vecinu, pre care abea ai apucatu alu cunósce, cá ce turburare se intempla? 'ti raspunde cu navitate: da nu scii cá juni, barbati si betrani esu atora la otaru, cá se-lu incungiure si se se lupte cu strigoii si vercolacii, carii au datin'a a ne aduce in prapaste. Vei vedea la demanétia, candu se voru reintórce, cá ce lucru minunatu voru se faca, nu ai vediutu de candu esci asia ceva!

Vorb'a vecinului me aduce si pre mene in óre-care curiositate extraordinaria, grabescu si me imbracu, esu pe strada, si vedu si audu o multime de ómeni urlandu, cá cum arú fi intratu o turma de lupi in lun'a lui Decembre, si mai tardiu me pricepu cá acelu alaiu grabesce a esi dein cetate; de acea eram pre ací se me reintorcu acasa, dara aducundu-mi ámente cá preotulu románescu, care fia disu intre noi, nu are nece cantoru, nece fetu si nece baremi 3 poporeni aci in locu, inca se va fi desteptatu si va celebra si elú sant'a inviere, m'am dusu la elu, si densulu vediendu-me cu mare bucuria imi dise: celu pucinu acum vom celebra invierea, si domniata asia i cá 'mi vei servi de cantoru, la ceea ce eu cu placere me oferiiu.

Asia dara celebraramu sant'a inviere ambii, luaiu pasoi, si era pre ací se me reintorcu catra casa in cugetu de a me imbraca in vestmentu serbatorescu, cá nu multu dupa aceea reintorcendu-me la baserica se

in numele armatei a se reintórce dela tiermurii riului Hyphasis, nu au avutu a se lupta cu magiarii la imbinarea riu-riloru Akesine si Hydaspes, ci cu Malii, unu poporu indicu, pentru-cá poporulu magiaru nici cá au fostu cunoscutu pana atunci la vreunu istoricu, prin umare jupanulu Vida János este in aberratiune. La elu precumu se vede, totu ce este viu pre faci'a pamentului este magiaru!

cantu Christosu a inviatu, si se indeplinescu tóte cate se ceru dela unu cantoru intru o serbatóre atatu de mare; dara bunulu preotu, care de 30 ani mai bene servesce ací si traiesce cá unu eremitu, cum amu dice numai dein indurarea lui Dumnedieu, imi dise: nu te grabi, indata vei vedea ce nu ai mai vediutu; te vei mira si vei judeca catu e de mare cultur'a secuiesca, si apoi poti merge la cuartieru, cá-ci eu si fora de aceea nu incepu cultulu divinu pana catra 10 óre, pentru cá numai pre acelu tempu mi se aduna credintiosii de prin sate si dein departare.

Cunoscému mai dinainte impregiurarile cele triste ale romaniloru de pe ací; siediuramu asiadara ambii in conversatiune, ascultaiu tanguirile acestui barbatu demnu alu natiunei nóstre, care ar fi meritatu de multu o sórte mai buna, ascultaiu lamentarile aceluia, care de 3 decenii se lupta pentru sustinerea cator-va mii de romani in credinti'a stramosiloru nostri, pentru-cá limb'a románescu nu o vorbescu, nu o precepu nici de pomana, predicele in baserica si la in-mormentari trebue se li se faca in limb'a magiara, pentru-cá alt-cumu aru uitá cu totul cá suntu de religiunea románescu; luaiu scire si despre aceea cá noi cartile necesarie in baserica'nóstra nu le are, pentru cá cele care se afla, suntu atatu de sdren-tiuróse, de eu in diu'a pasciloru am fostu silitu se cetescu apostolulu dela duminéc'a Tomi, éra preotulu cantá ecteniile de rostu, pentru-cá molitevniculu e atatu de folósite, catu cadu foile dein elu in bucati in tóte partile; baserica este aprópe o ruina; bunulu preotu insusi cu man'a 'i propria a mai batutu cateva sindile cá se nu petrunda plóia chiaru asupra altariului; turnurelulu cu cele doua clopotiele cá ulcelele, se legana in tóte partile, preotulu, vréu se spunu adevératu, dlu protopopu, e totudeunadata si clopotariu, dara se teme a le trage prea tare, cá-ci e in periclu cá se'lu omóra, pentru-cá cadu de multe ori dein crestatori, pavimentulu dein baserica e atatu de putredu, catu'ti se pare cá calci pre muschiu; cu unu cuventu, o stare deplorabila, care nu se póte delatura fora unu ajutoriu in bani, celu pucinu de 300 fl. v. a.

Románii dein satele de prin impregiuru, carii suntu atatu de sporadici, nu au nici zelulu nici poterea de a se ingrigí pentru ameliorarea acestoru lipse; ei numai atata sciu cá suntu romani, dara cá au fostu siliti din mosi de stramosi a'si parasi limb'a si a vorbi numai unguresce, cá-ci a vorbi pre aci romanesc, insemnédia a te joca cu viétia.

In desiertu s'ar mira cineva si ar intreba, cá cum se póte cá romanii se nu scia romanesc. Eu m'am convinsu despre acésta cu pré multa dorere de anima; apoi episcopii se pare cá nu au amblatu in visitatiune canonica pre aci de candu'i postulu!

Si cá se nu trecu preste acestu obiectu atatu de importantu pentru noi si natiunea romana, fora de a ve spune cum s'au magiarisatu atat'a suma de

romani, iarta'mi iubite lectorule, cá si pana candu asiu reveni asupra obiectului care mi'lu amu propusu, se'ti vorbescu pucinelu asupra vietiei romaniloru dein pamentulu secuiescu, si in specie asupra unoru colonisti dein passulu Ghimesiu, carii astadi sub nume de „Ciangai“ — inainte de asta numai cu 50—60 ani au fostu colonisati acolo dein comun'a Feleacu nu departe de Hasifaleni si dein comun'a Vulcani, apoi mai multe alte comune romanesci deiu scaunulu Sighisórci, alu Coalmului si dein comitatulu Albei superióre. Aceia candu iau colonisatu, au fostu romani curati si neincrunutati cu sange secniescu, pas-trandu'si pana atunci religiunea stramosiasca romanésca; astadi inse suntu magiario-secui-ciangai, pentru cá nu sciu nici unu cuventu romanescu, professeadia religiunea romano-catolica, si numai portulu si datinele cele vechi romane i mai denóta de romani.

Cum au devenitu acestia magiario-secui-ciangai, éta pe scurtu totu istoriculu.

Intru una de dile vedindu mai multi ómeni de acestu soi trecundu prin orasielulu de unde scriu aceste linii, mi se parú cá vedu nisce romani. — Anim'a 'mi tresari la vederea acestora, pentru-cá cugetamu cá voiu mai poté vorbi cu cineva si' vre-ó vorba romanésca, si numai decatu i agraiú in limb'a romana: De unde sunteti bade si unde mergeti? Dara catu 'mi fu de amara dorerea, candu acesti ómeni cu caciula romanésca mi respunsera: „nem vagyunk mi oláhok, csak apáink voltak az, de mi már nem vagyunk“ nu suntemu noi romani, numai parentii nostri au fostu romani, dara noi nu mai suntemu. Intrebaiu asia dara pe unulu d'ntre ei, cá cumu ilu chiama, si'mi respunse Opra Ferencz, Uram!

Pre acésta replicandu'i cá pronumele lui ilu arata a fi romanu, si pentru ce nega adeverulu, 'mi dise mai incetisioru cá se nu'lu auda ceilalti, dara totu in limb'a magiara: Pre langa tóte aceste dom-nule, eu nu sum romanu; éta pre tatalu meu pre care'lu chiama Opra (Oprea) Constantinu, vorbesce cu elu in limb'a romanésca, cá-ci elu mai scie ceva, dara baga de seama cá se nu te audia cei alalti consoci ai nostri; vorbiti unde-va intre 4 ochi, pentru-cá altu-cum noi reintornandu-ne acasa, amu da-o de reu; preotulu nostru si antisti'a nóstra ni-ar osendi fórte greu!

Nu fortiaiu lucrulu mai departe, dara 'i invitaiu cá se vena cu mine la ospetari'a vecina, unde se afla una sasca dein Brasiovu cá ospetarésa, o muiere de omenia, unde abatu si romani si sasi candu venu ací la terguri.

Ací intrandu in un'a odaia amu luatu pre Oprea Constantinu si pre fetiorulu lui cu mene, si-amu cerutu unu pocalu de vinu, si apoi iamu intrebatu despre viéti'a loru, si despre metamorfosarea dein romani de religiunea gr. orientala in magiari-secui-ciangai de religiunea romano-catolica, si éta ce'mi enarra betranulu Oprea Constantinu, omu tre-cutu preste 80 ani, dara inca in potere vigorósa.

Dupa venirea imperatului Franciscu*) la vre-o 2—3 ani, amu fostu redicati dein comun'a Feleacu de odata 28 familii, tóte romane, cam pre atatea dein comuna Vulcani si de 3—4 ori mai multe de prin alte sate dein apropierea celoru de susu, sub cuventu cá au se ne dea in altu tienutu locuri mai bune si mai multe spre cultivare, si sub cuventu cá nu vomu fi asia tare robiti cá sub domnii carora apartinému pana atuncia, apoi cá avemu trebuintia se ne mai imbunatatimu starea, pentru-cá dein caus'a fómetei precedente deveniramu de totu seraci, si apoi amu fostu transpusi si si impartiti cu locuintiele printre secui in pasulu Ghimesiu, de unde emigrase poporulu in Moldavi'a, prin comunele Ghimesiulaca, Costelicu si altele.

Dupa vre o cati-va ani de locuintia, de odata ni se demandà si chiaru atuncia candu ne portamu cu cugetulu a ne zidi una basericutia si a ne aduce vre-unu preotu de religiunea nóstra, cá se mergemu la baserica catholica; lemnulu care ni'lu strinsesemu pentru baserica, ni se confiscà, si ni se spuse verde, se nu mai cutediamu a ne roga lui Domnedieu romanesc, cá-ci noi traimu pre pamentu secuiescu; se nu ne mai intielegemu unii cu altii in limb'a care o mai vorbiamu pana atunci, sub grea pedépsa trupésca si sub ameriatiarea confiscarei averiloru nóstre pe care ni le castigaseramu.

Asta sila ce ni se impuse indemnà pre multi dintre cei colonisati acolo a trece preste confiniele vecine in Moldavi'a; dara amaru de noi, cá si de acolo fuseramu isgoniti, si legati cu lantiulu la gútu amu fostu reindrumati éra preste granitia aici in loculu unde locuimu astadi.

Ací ajungundu cá vai de noi, acum fora óre-care avere mobila, fuseramu trasi in butucu, legati fedelesiu, flamenditi cu dítele, apoi batuti cu betie pana la mórte. Eu Domnule inca amu fostu unulu care amu suferitu 50 de lovitori, dupa ce nu man-casemu 4 zile.

Sub cuventu cá déca vomu accepta limb'a ma-giara pre care acum o vorbiam cei mai multi bini-sioru, si vomu merge la baserica catholica, si se pro-mise iertare, pamentu si modu de vetiu, daru níci una vexare, éra la dein contra, cop... ne va fi iertatu a'i bótediá, mortii nu se voru priu... a fi ingropati in óre-care cimiteriu, clopotele dela baserica nu va fi iertatu a se trage si pentru noi, pamentulu care'lu aveamu spre cultivare ni se va lua, casele, care ni le facuseramu se voru arde. Toti cati amu fostu colonisati acolo, deveniramu pre in-cetulu secui, si fiendu-cá ne tragemu dein natiunea romana, ne numescu astadi in forma de bajocura cá se ne distinga de ceilalti secui, ciangai (csangó**)

*) In vér'a anului 1817.

Red.

**) Éta unu obiectu care merita a fi studiatu cu profunditate, éta adeveratul intielesu alu numelui csangó espi-matu in limb'a „chino-secuiesca, adeca secuii facuti prin for-tia dein alte nationalitati si in specie dein romani.

la cei mai multi deintre noi, ne schimbara chiaru si pronumele, numindu pre verulu meu Vâlciorénu „Pataki“ pre Savu „Szavuj“ pre Albu „Fehér“ pre Drumariu „Utaszi“ apoi pre cei mai multi cu delaturarea pronumelui originalu numindu'i „János, András, Gyurka, Pál etc. adeca Andreiu fetiorulu lui Ioanu, Paulu fetiorulu lui George si altele.

Asia amu devenitu cu totii ciangai, si numai pucini dintre noi mai scimu ceva romanesce. Eu Oprea Constantinu, pre candu amu mersu cu tat'a, mam'a, 2 frati si o sora a mea, care era mai mici decatu mine, sciamu numai romanesce, eramu trecutulu de 20 ani; astadi inse amu mai uitatu limb'a stramosiloru mei, de sila, de nevoia mai de totu, cu copii mei inca nu amu cutediatu a vorbi romanesce, pentru ca si de muiere 'mi a datu o secuianca reaca o sierpóica, care candu me vedea ca facu cruce ca romanii, adeca dela umerulu dreptu ca tra stangulu, luá cutátulu si mi dicea „megint csinálsz a féle kutya oláh keresztet, mindjárt keresztül szurlak.

(Va urma.)

Organisarea sistemului militar alu Romaniei.

Istori'a armatei e strinsu legata cu istori'a patriei nóstre.

Bataliile dela Rovine, Racova, Resboieni si Calugareni ne dovedescu in destulu, ca romanii nu si pastrara independenti'a si nationalitatea, decatu prin puterea armelor.

Mircea fu celu intai ce organizá o armata permanenta pe la finele secolulu alu XIV., Stefanu V. indatorá pre toti locuitorii, sub pedéps'a mortii, a porta arme si a se exercita cu densele. Petru Raresiu urmá ideiloru tatalui seu, cautandu a intretinea in óstea lui disciplina, si mai incóce Mihaiu, spre interesu pre capitaniu lui in aপরার face facia impregiariloru indatorandu'i a se viia cu

cu mesura momentanu folosire care aduse triste rezultate mai tardiu.

Cu unu cuventu, toti domnii tempului, carii ilustrara natiunea, fura acei ce sciura a intretinea in armatele loru disciplina si a pastra in natiune spiritulu militar.

Cronicarii epocii, descriu pe romani ca populu celu mai belicosu alu tempului, si negresitu nenumeratele lupte, ce tinura cu vecinii indieciti decatu densii, justifica in destulu acésta apretiare.

In fine, resfoindu paginile istoriei nóstre, vedemu ca pe candu principatele erau in culmea puterii lor, in timpii de marire ai romanilor, armat'a in fia-care principatu avea unu efectivu destulu de numerosu.

Balacescu ne spune, dupa cronicarii epocii, ca armat'a Moldovei in dilele marirei sale se urca la

40,000 moldoveni si la 14,000 streini, nemti, casaci, serbi, bulgari, albanesi si greci.

Armat'a Romaniei asemenea, nesocotindu-se banatulu Craiovei, avea unu efectivu de 16,000 de ómeni; mai adaoga si militiile impartite in 13 capitani, corespondente celor 13 districte din Romani'a mare, mai adaoga si contingentulu banului Craiovei care, ca vasalu domnului, era datoriu se si dea partea sa de óste, si ajungemu la o cifra de 30,000.

Cifre respectabile, carii invederedia indestulu, catu de bine intielegeau stramosii nostrii, in ce consta adeverat'a putere a unui stat.

Ei sciau fórte bene, ca sorgintea puterii reale era temeinic'a organizare si disciplinare a armatei, si ca numai prin barbatia si curagiu puteau se resiste órdeloru streine ce cautau se supuie tier'a.

Dara nenumeratele lupte pentru tron, slabira natiunea, si rapacitatea domniloru fanarioti stinse in ea ori-ce germine de nationalitate si de spiritulu militar.

Óstea romana din nationala deveni mercenaria, elementulu strainu incepú a se introduce intr'ens'a, si cu tempulu ea se stinse cu deseversire, inlocuindu-se printr'o mica garda a domnului.

Astu-feliu pamentulu patriei, remase prada celui intai venit. Nici proprietate, nici familie, nici chiaru tronulu, nimicu nu mai putura fi garantate, si osemintele eroiciloru nostri strabuni fura umilite si calcate in pitióre nepedepsitu de trufi'a strainului.

Dara cu pierderea celor avute fia-care simti in inim'a lui rusinea umilintei; schinteia nationala incepú a resari era dupa atatea suferintie; ea crescú si isbucni in anulu 1821 prin Tudoru Vladimirescu.

Regulamentulu din 1831 puse Romani'a pe o noua cale; dara jugulu era inca apasatoriu; viet'a ii era inca chimerica.

Conventiunea in fine din 24 Augustu 1858 statornici si recunoscú nationalitatea romana. Unirea chiaru, obiectulu de cugetare alu mariloru nostri principi din secolulu alu XVI. si alu XVII., se realisa; tier'a dete inca odata semnu de vietia, si Romani'a si Moldov'a unite intr'unu singuru stat, isi redobandira autonomi'a si drepturile trecute, deca nu tóte, dara celu pucinu intrara pe calea mantuirei lor viitoare.

Acéstea fura in scurtu fasele prin care trecú Romani'a si armat'a ei dela inceputu si pana in dilele nóstre. Fia-care din noi a cetitu cu oróre timpii de decadentia, si fia-care voimu se scuturamu tierin'a acestui trecutulu spaimentatoriu, spre a intra regenerati in nou'a cale deschisa de conventiune.

Deosebimu in istori'a patriei nóstre doue perióde: una de prosperitate si cealalta de decadere. Causale cari adusera decaderea romanilor, produse si nimicirea armatei, séu mai bine, armat'a slabita, patri'a cadu.

Acestu adeveru ne fu fatalu; fia-care pagina a istoriei nóstre e plina de acestu invetiementu, si deca

trecutul său suvenirile istorice ale unei națiuni, sunt religioase ei prezenta; aceste suvenire ne îndreptățește prea puțin gresialele strabune, spre a mai putea cădea într'ensele.

Din nefericire însă, că și prizonierul ce scapa dintr'o carcere întunecoasă se uimesce la vederea luminei, așa și noi, esităm din umilitatea poziției din trecut, fără nici un sacrificiu, ne ametirăm necugetându-ne îndată serios la cauzele ce ne facura se cadem, spre a le combate și a le departa pentru totu-deună.

Patru ani trecura și nici o măsură nu se luă pentru întărirea noii României, nimic care se făcea imposibil pentru totu-deună întărirea umilității noastre trecute, și cu toate acestea în combinațiile politice, ideea dării în schimb pentru Venetia sau Polonia fu pronunțată și scrisă în mai multe rânduri.

Astăzi însă din norocire cestiunea organizării sistemului militar al țării sau armarea, după expresiunea diaristilor se puse pe tapet. Târziu sau nu, impregiurările viitoare o voru dovedi-o, noi actualmente nu ne putem decătă feliță, că această mare idee care singura numai e menită a consolida statul, e pe drumul său să se realizeze.

Că romanul și militarul interesat direct într'această cestiune, viu și eu fără ostentație să mi emite ideile; creându-se că această operă departe de perfecțiune, poate aduce vre-o schimbare și faciliteze cât de puțin lucrarea aceluia ce sunt chemați a pune bazele întăririi noastre naționale.

Organizarea sistemului nostru militar o vom considera-o din întregul punct de vedere, geografic, statistic și politic; adică vom ține seama de natura frontanelor și felul teritoriului, de resursele în populație în bani; de gradul de dezvoltare al spiritului militar în țară, și în fine de poziția politică sau de relațiile noastre esteriore.

Din aceste consideranțe vom deduce în urma organizării puterii armate a românilor.

Considerațiuni geografice.

România e formată în cea mai mare parte de o zonă de pământ, înfășurată de Carpați și Danubiu pe o lățime medie de 10—12 poste și pe o lungime de 60.

Poziția frontanelor sale e astu-felie, în câtă cea mai mare parte din punctele ei sunt departe de centru, prin urmare greu de apărat. Capitala e prea aproape de frontieră mai ales de Danubiu; singura linie de apărire e Argeșul, un foarte mic obstacol care se poate chiar evita de către o armată ce ar veni de la gura lui, de la Oltenia.

Carpații în adevăr sunt un obstacol natural destul de însemnat; dară prezintă un mare număr de defileuri, prin care o armată ar putea trece, prin urmare, un mare număr de puncte de apărire.

Danubiuul că mare fluviu e un obstacol na-

tural, destul de însemnat, deși mai puțin decât munții; dară poate fi considerat că o bună frontieră a unui stat; și pierzându-se mai în totu lungul țării, prezintă o înfruntare de puncte de trecere, care mai toate sunt dominate de malul vecin, și prin urmare e foarte greu de apărat în contra unei armate ce ar vrea să treacă (dovada campania Rusiei din anul 1854—1855 și istoria noastră trecută). Strabunii noștri înțeleseseră foarte bine acestu dezavantaj și nici odată nu căutară a disputa turcilor trecerea Danubiului; radiându-se însă pe un obstacol din intrul țării, ei isbutiră adesea să înfrange.

În resumat, frontiera nordului e un însemnat obstacol natural, dară care trebuie apărat prin multe puncte. Frontiera spre sud și apus deși formată de un mare fluviu; înfruntarea însă a punctelor de trecere o face imposibilă de apărat în totu întinderea ei.

Frontiera spre Est e formată în mica parte de Marea Neagră, obstacol destul de avantajos; dară restul nu e decât o linie politică nedeterminată în mare parte prin nici un obstacol natural; astu-felie în câtă o armată ce ar opera din partea Estului, ne-ar săli a parasi, chiar de la începutul campaniei, toate părțile de dincolo de Prut.

Acastă e dară în resumat starea frontanelor noastre. Oare interiorul țării e mai avantajos pentru apărire? prezintă elu destule obstacole naturale pe care se ne putem sprijini la casu de invasiune? Eă o cestiune greu de rezolvată așa de repede. Înainte de a ne da cel din urmă cuvânt, ar trebui un studiu profund de geografie patriei noastre. Aruncându-se o privire generală asupra României, vedem că cea mai mare parte dintr'ea, două a trei e în campanie. Lasându-se o parte regiunea muntoasă, singurele obstacole naturale ce putem întâmpina sunt: cursurile de apă și pădurile.

Cele dintâi sunt destule de numeroase; dară ape torențiale, în mare parte, n-au mai în totu cursul anului decât o adăncime foarte neînsemnată; numai primăverea și toamna devin prin ploaie considerabile, și atunci în adevăr pot servi că obstacole naturale în contra unei armate de invasiune; dară în câteva zile revenindu-se în starea normală, se pot trece prin vaduri mai pe totu lungul lor.

Ală dară din câteva cursuri de apă, precum Siretul, Argeșul, Oltul etc.; toate celelalte nu pot avea o mare însemnată în operațiile militare; cu toate acestea istoria ne arată câteva cazuri, când chiar aceste ape au adus mari avantaje românilor.

Bătălia lui Mateiu Basarab cu tătarii la Telejenu ne poate servi de exemplu.

Se venim acum la a doua categorie de obstacole naturale ce putem întâmpina în câmpie: pădurile.

De multu timp încă pădurile, care în vechime jucară un așa mare rol în istoria noastră militară,

au inceputu a se impucina. Desvoltarea agriculturii, prin cresterea populatiunii, necesita negresitu acesta schimbare.

Astu-feliu positiunea dela Calugareni, care servi de termopile romaniloru in campania dela 1596; astadi n'aru mai putea avea aceeasi insemnatate strategica, care facu ca 16.000 de romani se pota infrange o armata de 200.000 de turci.

E necontestatu, ca un'a din cauzele cari facura ca strabunii nostri se pota resiste cu avantaju in atatea renduri in contra nenumeratiloru inimici ai tiei, fura padurile care o acopereau mai in tota intenderea ei.

Padurile luncei Barladulu la batalia dela Racoava; prapadirea poloniloru la codrulu Cosminului si a tatariloru la Lipniti in Moldov'a; Calugareni; campania lui Tiepesiu in contra lui Mahomedu II. la anulu 1461 in Romani'a; toate acestea suntu atatea exemple cari ne invederedia rolulu ce aceste obstacole naturale jucara in vechime si avantajulu ce dete strabuniloru nostri, carii sciura a profita de densele.

Astadi inse aceste obstacole au inceputu a disparea si pucinele paduri remase (nu vorbescu de cele din regiunea muntosa), suntu de o mica insemnatate.

Interiorulu patriei noastre dara, consideratu din punctulu de vedere militariu, ne presenta unu teatru de operatiuni deschisu, in cea mai mare parte, fara obstacole naturale care s'o faca ca Elvetia sau ca unu altu statu muntosu greu de strabatutu.

Desi considerata din partea Ostului sau a Vestului Romani'a potemu dice ca e bine conditionata pentru defensiva, ca-ci presinta o serie de linii de aparare insemnate prin cursurile de apa ce o strabatu in tota intenderea ei dela Carpati spre Danubiu; dara ea perde din acestu pretiosu avantaju prin pucina insemnatate a multora din acele cursuri de apa, cari mai in totu cursulu anului nu potu fi considerate ca obstacole.

Negresitu aceste cursuri de apa combinate cu unu sistemu de obstacole artificiale bine nemerite ar putea face din patri'a noastra o tara greu de strabatutu pentru o armata de invasiune.

La finitulu acestui articolu vomu tracta si cesitiunea complectarii sistemului militariu printr'unu sistemu de fortaretie si puncturi intarite.

Constatamu ca patri'a noastra actualmente nu este unu statu care se se pota aparati prin positiunea lui geografica, ca Serbi'a, Elvetia, Montenegrulu etc. barbatia locuitoriloru si o buna organizare militara, trebuie dara se vija se inlocuiesca lips'a de intariri naturale sau artificiale in care ne aflamu.

Consideratiuni statistice.

Se lasamu de o parte geografia patriei noastre despre care aru fi multe de disu si pentru care unu studiu maturu si indelungu aru fi neaparatu, si se venimu la resursele tiei noastre.

Romani'a are o populatiune de 4,500,000 locuitori pe o intendere de 3,600 mile geografice patrute.

Facundu dara raportulu intinderei pamentului cu populatiunea, gasimu in terminu mediu, pentru o mila geografica de 1250 locuitori; cifra forte minima in raportu cu celelalte staturi din Occidentu.

Territoriulu patriei noastre e forte intensu in raportu cu populatiunea, si acesta disproporie, ca se dicu asia, intre populatiune si pamentu, e unu mare inconvenientu consideratu din punctulu de vedere militariu.

Resursele actuale ale statului suntu de 150,000,000 lei; dintr'acesta suma trebuie se se intretie toate serviciurile publice si se se creeze totu ce lipsesce intr'o tara care acum incepe a se organizati.

Cifra venituriloru e dara forte minima in raportu cu celelalte staturi si economistii chiamati a crea resursele aru trebui se cugete seriosu la imbunatatirea ei, fara de care nimicu nu se pote face.

In toate statele europene, proportia intre armata si populatiune variedia intre cifrele de $\frac{1}{100}$ — $\frac{1}{60}$ in timpii ordinari si pana la $\frac{1}{27}$ la casu de resbelu. Proportia la noi intre armata si populatiune nu e nici $\frac{1}{200}$, si acesta se intielege forte bine, candu vedemu ca state ca Belgi'a si Oland'a cu o populatiune mai pre diumetate catu a noastra intretienu unu efectivu activu de 80—120 de mii de omeni.

Nu voiescu se dicu printr'acesta, ca de indata se crescemu efectivulu armatei la proportiile cerute de numerulu populatiei si mai alesu de intenderea fruntariiloru; nu, acesta aru fi imposibilu, armatele nu se potu improvisati ca o ideia; dara erasi se recunoscemu acestu adeveru, acesta necesitate, si fia-care pasu alu tempului se aduca o noua taria statului prin adaogerea puterii publice.

Se nu ne facemu ilusiuni, pe catu tempu patri'a noastra nu va fi in stare se atarne catu de pucinu in balantia evenimenteloru, pe catu tempu nu vomu putea avea si noi o vointia in limitele drepturiloru noastre; pana atunci se nu ne credemu o natiune, ci se ne plecamu capulu, ca in trecutu vointiei strainului, chiaru candu drepturile noastre voru fi calcate sau necunoscute.

Ce? ore timpii suntu atatu de inaintati, ore civilisatiunea e asia de departe, in catu resbelulu, acestu reu absolutu in ordinea sociala recunoscutu de toti, se devina imposibilu? Ore statele laturasi, desarmedia si impucinedia ele armatele spre a miciora cheltuelele publice si a da o mai mare dezvoltare celoru-lalte institutiuni civile; sau se pregatescu fia-care pentru ora pericolului?

Negresitu, dreptulu este o putere morala destulu de insemnata; dara forte adesea elu are trebuintia de a fi garantatu sau spriginitu.

Si pentru ce noi romanii se nu recunoscemu acestu adeveru? tristele invatieminte ale trecutului nu ne suntu ore de ajunsu?

Ore astadi candu Dumnedieulu parintiloru nostri

a voitu se reintramu érași in rendulu natiuniloru, candu inbetraniti in nefericiri suntemu chiamati a misca si scutura tierin'a trecutului; voimu se stamu in paralisia presentandu lumei civilisate tabloulú unui populu imbetraniu in coruptiuni si fara nici unu sucu de viétia intr'ensulu?

Nu nici decum, avemu trebuintia de a ne desvolta institutiunile si spiritulu militariu, cà-ci avemu trebuintia de viétia nationala, si nimicu nu o póte tiené, decatu o buna organizare militara.

Actualele resurse financiare inse nu ne permitu a adaoge armata, póte dice cineva; dara aceste resurse trebuescu marite, si in casulu acesta se facu contributiuni, imprumuturi nationale; si fia-care cetatiénu e datoriu se depue obolulu séu pe altariulu patriei.

S'au facutu contributiuni in tiéra pentru poloni, si nu se va gasi nimeni care se contribue pentru intarirea nationalitatiei nóstre? — Istori'a ne spune cà ori si candu unu statu séu o natiune si-au imbunatitu sórtea, au fostu prin sacrificiuri de bani si de sange. O natiune care nu e in stare se faca asemenea sacrificiuri, acea natiune e degenerata, nù merita a vietiuí.

Dara se lasamu simtiementulu si se venimu la cestiunea ce ne amu propusu a tracta, si care trebuie se ne preocupe actualmente.

Pana aci constataramu cà poterea publica a Romaniei e fórté mica in raportu cu proportiunile stabilite ca norma in tóte staturile între populatiune si armata; se vedemu acum, déca resursele interióre ale statului suntu de natura a o justifica si a o compensa.

Resultatulu cercetariloru nóstre e cu totul contrariu.

Romani'a n'are in interiorulu ei nici unu punctu intaritu, nici unu terimu pregatitu de mai inainte, pe care armat'a nóstra mica in numeru se se póta sprigini in contr'a unui inimicu mai numerosu; afara de acésta lipsa de cali de comunicatiune vine de mai adaoga unu inconvenientu celoru degiá. enumerate, prin dificultatea in care e guvernulu de a'si potea concentra repede armat'a intr'unu punctu óre-care alu teritoriului.

Acestu inconvenientu e unulu din cele mai mari. Art'a militara in dilele nóstre au ajunsu, in mare parte, a fi o combinatiune de tempu, spatiu si iutime.

O armata, care la unu momentu datu, isi póte concentra repede tóte elementele sale risipite, aceea armata póte esecuta negresitu combinatii strategice indrasnetie, póte lupta cu avantaju in contra unui inimicu mai numerosu.

Campani'a Italiei din 1859, e unu exemplu vederatu de marele avantaju alu caliloru de comunicatie in art'a militara, si campani'a Crimeei, o dovada mai multu de marele iuconvenientu alu lipsei acestoru cali.

* Facerea unei cali ferate, aru fi adusu negresitu

nu numai resultaturi mari in privinti'a desvoltarei agriculturei, industriei si a comerciului; dara ne-aru fi adaogatu midiulócele de resistentia, aru fi datu Romaniei unu avantaju necalculabilu din punctulu de vedere militariu.

Candu Romani'a va fi strabatuta in tóta intenderea ei de asemenea midiulóce de comunicatie, negresitu si necesitatea unei numerose armate s'aru impucina; pana atunci inse acésta necesitate esista si nu potemu esí de aci.

Dara se lasamu de o parte partea materiala a resurselorú nóstre interióre si se venimu la partea morala, la spiritulu natiunei. Aceste cestiuni se potu tracta fórté pe largu; altii mai competenti, le voru desvolta la tempu; scopulu meu nu este decatu a le invedera, marginindu-me intr'unu cadru, catu se póte mai restrinsu.

Doze secole de amortire, necontentite invasiuni si ocupatiuni straine, lips'a de ori-ce actiune, de ori-ce semnu de viétia din parte-ne; recira in populatiune simtiementele cele nobile, de iubire de patria si de libertate.

Invetiatu a trai sub unu jugu mai multu coruptoru decatu apesatoru, lipsitu de fapte care se'i aprindia sentimentulu nationalu si de o istorie care se'i invederedie trecutulu; romanulu se molesí, se corupse in mare parte. Unu simtiementu de neincredere, resultatu alu gubernelorú trecute, ii inghetia anim'a cadiuta in stoicismu.

Simtiementulu de independintia, asia de bine descriu de dn. Nicolae Balcescu in istori'a lui Mihaiu Vitédiulu prin fras'a "... Ei sciau catu suntu de pucini pe lenga dusmani, dara credinciosi infocati, anim'a lorú ardea de dorintia de a'si da viétia pentru patria si lege si d'a meritá cununa martiloru.

Acestu simtiementu care puse pe strabunii nostri in stare de a sustiené atatea lupte cu inimici indieciti decatu densii; astadi 'lu intelnimu fórté pucinu. Cu unu cuventu, spiritulu de barbatia s'a perduu din natiune, unu stimulantu tare si energicu numai, póte se'lu desvolte.

Negresitu dreptatea legiloru, impuls'i'a gubernului si scólele comunale voru indeplini acésta missiune; dara mai pre susu decatu ori-ce, armat'a e menita a radica natiunea din stoicismulu in care au adus'o gubernule corupte, desteptandu fibr'a nationala si desvoltauu increderea in noi insine; cà ci armatele moderne n'au numai scopulu exclusivu alu consolidarei staturiloru, ele suntu inca si midiuloculu civilisatoru si moralisatoru alu popóraloru.

Si se nu ne dica cineva cà póte fi intr'altu-felu.

Simtiementele si aspiratiunile cele nobile ale omului se desvolta odata cu intenderea orisontului cunostintieloru sale.

Problemulu se resolva fórté lesne.

Luminédia populatiunea si vei avea cetatieni a-deverati, vei descepta simtiementulu demnitatiei na-

tionale, vei implanta in ànim'a fia-caruia orórea dominatiunei streine.

In adeveru, ce midiulocu mai bunu decatu arma'ta spre a ajunge la acestu scopu, candu actualmente chiaru $\frac{2}{3}$ din soldatii liberati din óste, in fia-care anu, se intorcu in vetrele loru cu sciintia de carte, dobandita in scólele regimentarii; unde instructi'a, devenita intai'a conditiune a carierii militare, e obligatóre?

Tóte consideratiunile atatu geografice catu si statistice ne invederédia dara necesitatea unei poteri publice insemnate in Romani'a. Ni se póte inse observa cu dreptu cuventu, cà pana aci n'amu tienutu socotéla de consideratiunile politice ale patriei nóstre; cà Romani'a cá sub protecti'a colectiva a mariloru poteri garante, e aperata de sine si cà prin urmare positionea ei cá statu liberu n'are nimicu de temutu.

Ómenii de statu potu respunde aci, ei potu intrevedea mai bine viitoriulu; catu pentru mine, necredinciosu in midiuloculu celoru crediatori, dicevoiu cá proverbulu betranescu: paz'a buna pazeste primejdi'a grea. G. Anghelescu.

Documente historice din 1848 et 1849.

(Urmare.)

59. Noi Ferdinand I. dein darulu lui Dumnezeu imperatulu Austriei; regele Ungariei si a Boemiei, cu acestu nume alu V, regele Lombardiei si a Venetiei, a Dalmatiei Croatiei, Slavoniei, Galiciei, Lodomeriei si a Illiriei, regele Ierusalimului scl. Archiducele Austriei, marele duce al Toscanei; ducele Lotharingiei, Salzburgului a Stiriei, Carinthiei si a Carniolei, marele principe alu Ardealului; Marchionulu Moraviei; ducele de Silesia de susu si de josu, de Modena, Parma, Piacenza si Guastalla, de Auschwitz si Zator, de Teschen, Friaul, Ragusa si Zara, cu principala demnitate indiestratu'lu comite de Habsburg, de Tyrol, de Kyburg, Görz si Gradiska; principele de Trient si Brixen; Marchionu'l de Lausitzu'l de susu si de josu, si a Istriei, comitele de Hohenembs, Feldkirch, Bregenz, Sonnenberg Domnu de Triestu, de Cattaro, si Windisch — Marck — scl.

Cu intemplarea mortii parintelui nostru a Franciscu a 1 fostului imperatu alu Austriei, in putere legitimei mosteniri, ajungundu Noi la Thronu, patrungi de sfintienia si marimea dregatoriiloru nóstre mai nainte de tóte pe D-dieu intru ajutoriu l'am chieamatu. Devis'a (propusu) ne a fostu a apera dreptulu, scopulu ocarmuirei nóstre, inaintarea fericirei popóreloru Austriei.

Dovedita iubire si multiemire a popóreloru nóstre a resplatitu bogatu ostenelele si ingrigrile ocarmuirei, ba chiaru in dilele cele mai de aprópe, candu prin unele pecatóse intrigi (pecatóse silintie) intru una parte a imperatiei nóstre ordinulu legiuitu s'a turburatu, si resboiulu civilu s'a atitiatu; fórté mare

parte a popóraloru nóstre a remasu inca si mai incolo neclatita pe lenga credentia monarchului cuvenita. Astfeliu de documente, in mediuloculu greleloru ispitiri, spre bucuria inimei nóstre cei intristate, dein tóte partile a imperatiei nóstre am primitu.

Insa puterea eveniminteloru, invederata si neaparata trebuintia de a face unele mari si depline stramutari in modulu ocarmuirei a tieriloru nóstre, la care noi in luna lui Martie a acestui anu prin potrivita lucrare cale a o deschide ne am si straduitu, pe noi deplinu ne a convinsu, cumca spre inaintarea si fericita sevarsire acestui mare opu mai tenere puteri s'ar pofti.

Direptu acea noi, luandu lucru la deplina socoteala, si patrungi deodata de neaperata lipsa acestui pasu, neam hotaritu serbatoresce a ne lasa si a ne multiemii de tronulu imperatiei Austriace.

Alu nostru pré stralucitu frate si intru imperatia legitimu urmatoriu archiducele Franciscu Carolu, care noua intru tóte spre ajutoriu ne a fostu, s'a dechiaratu, si prein impreuna subscriere acestui manifestu se dechiarédia, cumca si densu, in favórea fiului seu, dupa densu in mostenire mai aprópe urmatoriu a pré stralucitului archiduce Franciscu Iosephu, de tronulu imperatiei austriace asisderea se lasa, si se multiemesce. — Pe toti serbitorii statului de juramentu deslegandui, ei indreptamu catra noulu monarchu cu acea adaugere, ca fiesce care deregatorie sua cu credentia catra acelasi, amesuratu juramentului pusu se o implinésca.

Armatei nóstre cei brave ei dicemu cu multiemita „Remasu bunu: Ea aducandusi amente de santitatea juramentului seu, a fostu totu de una zidu neclatitu impotriva vresmasiloru dein afora, si tradatoriloru dein launtru, si mai alesu in dilele este mai dein urma una sprijona tare a tronului nostru, o oglinda curata a credentii, a statornicieii si a nepasarei de mórte; una radimu tare al amenintiatei monarhii; fal'a si podob'a patriei comune. Cu aseminea dragoste si incredintiare se va alipi densa si de noulu seu monarchu.

Mai pe urma tóte popórale imperatiei de datoria catra noi avuta deslegandule, si insarcinandu cu tóte drepturile si deregatoriile pan' acum de noi legate, prin aceasta serbatoresce si in facia a tóta lumea pe iubitului nostru nepotu, si alu nostru intru imperatie legitimu urmatoriu, tóte aceste popóra le inchinamu in darulu si osebita grigie a lui D-dieu, daruiascale a totu puterniculu érași pace dein leuntru, intórca pe cei retaciti si orbiti la cunóscerea deregatoriiloru sale, deschida érași isvórele cele incuiete ale fericirei, si-si verse binecuventarea si darulu seu in deplina mesura preste imperatia nóstra, — indurarea acelasi a totu puternicu si pe urmatoriulu nostru imperatu Franciscu Iosephu a 1-lea alu lumina, si alu intari, ca inalta sua si grea chieamare, spre a sa onóre, a casei nóstre gloria; si spre mantuintia popóraloru sie-si incredintiate se si o implinésca.

S'a datu in regésca nóstă capitala Olmütz, intru a dóua di a lunei lui Decemvrie, in anulu o mie optu sute patrudieci si optu, alu imperatiei nóstre alu patrusprediecelea.

Ferdinandu. Franciscu Carolu.
(L. S.) Schwarzenberg.

Noi Franciscu Iosefu a-I. dein darulu lui D-dieu, Imperatulu Austriei, regele Ungariei si a Boemiei, regele Lombardiei si alu Venetiei, alu Dalmatiei, Croatiei, Slavoniei, Galiciei, Lodomeriei, si alu Iliriei, regele Erusalimului scl. Archi-ducele Austriei, marele duce alu Toscanei; ducele Lotaringiei alu Salzburgului, a Styriei, Carintiei, Carnioliei, marele principe alu Ardealului, marchionulu Moraviei, ducele Silesiei de susu si de josu, ducele de Modena, Parma, Piacenza si Guastala, de Auschwitz si Zator, de Teschen, Friaulu, Ragusa si Zara; cu principala demnitate in diestratulu comite de Habsburg, de Tyrol, Kyburg, Görz si Gradiska; principele de Trient si Brixen; marchionulu Lausitzului de susu si de josu si Istriei; comitele de Hohenembs, Feldkirch, Bregenz, Sonnenberg, domnu de Triestu, de Cattaro, si Windisch Mark scl.

Prin resignarea de tronu a inaltului nostru unchiu imperatu si rege Ferdinandu a I-lea in Ungari'a si Boemi'a cu acestu nume alu V-lea, si prin retragerea pré stralucitului nostru parinte marele duce Franciscu Carolu dela mostenirea aceluiasi tronu, imputernicitu prin sanctiunea pragmatica a primi corónele imperatiei nóstre: prin „acést'a vestimu serbatoresce tuturor popórelor monarchiei inaltiarea nóstă la tronu sub numele Franciscu Iosifu I.

Cunoscundu noi dein propri'a nóstă convingere lips'a si inaltulu pretiu alu institutiilor celoru liberale si tempului presentu amesurate, cu deplina incredintiaré intramu in calea, care ne va indrepta la o transformare salutare si reinoirea a intregi monarchii.

Pe temeulu adeveratei libertati, pe temeulu impartirei drepturilor intocma intre popórele imperatiei, pe temeulu egalitateri toturor cetatieniloru inaintea legi, precumu si a influintiei reprezentantiloru poporului la aducerea legiloru, (legislatiune) se va reinnoi patri'a in marimea sa cea vechia, inse cu putere intinerita se va preface intr'unu zidu neclatitu intre valurile tempului, intru o locuintia larga pentru deosebitele nationalitati, care prin o legatura fratiésca sub sceptrulu parintiloru nostri dein veacuri suntu impreunate:

Radi'a corónei nóstre neintunecata, si tóta monarchi'a nestrimtorata a o pastra tare otaritu despre o parte; éra despre alta gata fiindu drepturile nóstre cu reprezentantii popórelor totu deaun'a ale impartii, speramu (nedesduimu) cum-cá cu ajutorulu lui Damnedieu, si cu cointielegerea popórelor nóstre vomu fi in stare tóte tierile si natiunile monarchiei intr'unu statu mare ale intrupa.

Intre grele ispitiri ne aflamu, pacea si ordinea

in mai multe parti ale imperatiei s'a turburatu. In una parte a monarchiei pana adi mai curge resboiulu civilu. Tóte midiulócele suntu intrebuintiate, spre a recasciga in totu loculu reverinti'a legiloru. Apasarea rescólei si restatornicirea paceri dein laintru suntu cele d'antaiu conditiunii spre dobandirea unui fericitu succesu in intemeierea constitutiunei.

Spre acestu scopu asteptamu cu incredintiare intielépta si sincer'a colucrare a popórelor nóstre prin reprezentantii sei.

Noi ne incredintiamu in uman'a simtire a credintiosiloru nostri tierani, cari prin articulii cei mai noi de legi despre stergerea iobagiei si slobodirea pamentului adusi, drepturiloru politice deplinu partasi s'au facutu.

Noi ne incredintiamu in credintiosii nostri servitori de statu.

Dela gloriós'a nóstă armata asteptamu noi bravura, credinti'a si statornicia pana acumu aratata. Densa ne va fi noua precumu si predecesoriloru nostri radinu tronului, zidu neclatitu alu patriei si alu institutiuniloru liberale.

Tóta ocasiunea de a potea resplati meritulu fiescé caruia fara de deschilinare, cu dragoste o vomu imbraciósia.

Popóra ale imperatiei Austriei! Noi ne inaltiamu la tronulu parintiloru nostri in nisce timpuri de mare insemnatate. Mari suntu indatoririle, mare e responsabilitatea, cu care provedinti'a dumnedieésca pe noi ne a insarcinatu. Ajutoriulu lui Dumnedieu va fi cu noi.

S'a datu intru acestu chipu in regésca nóstă capitala Olmütz in a dóua di a lunei lui Decemvrie, in anulu mantuirei una mie optu sute patrudieci si optu.

Franciscu Iosifu. (L. S.) Schwarzenberg

Onorate in Christosu Frate!

Dein gratiós'a orenduicla a inaltului General-Comando de 12 Decemvrie st. n. alu anului curgatoriu sub Nro 5058 data aceste doue manifeste, prin a caroru celu dintaiu Maiestatea Sa imperatulu Ferdinandu in favórea nepotului seu Franciscu Iosifu de tronulu monarchiei austriace se multiamesce, éra prin alu doilea Franciscu Iosifu cá legitimu mosteanu alu corónei austriace, ne face canoscuta inaltiarea sa la tronulu imperatescu: spre neintardiata in beserica publicare si alu acelniasi in cele sante pomenire sub numele Franciscu Iosifu, tramitiendu-tile fratiésce, remanemu.

Blasiu, 3/15 Decemvrie 1848.

Ai fratiei tale de benevoitori in Chr. frati,
consistoriulu episcopescu,
Simeon Crainicu,
General-vicariu provisoriu.

60. Съ тръаскъ жъпеле постръ дмпьратъ Франчискъ Іосифъ І.

Ромънлоръ, фрацілоръ, адъчедивъ аминте че свенері дълі сжнтъ знте дп имелеле постре але тзъпоръ къ пзмеле Іосифъ! Ромънлоръ, амъ ажънсъ о епохъ дп каре есте маре пькатъ а пръда тмпълъ къ ворбе мълте, ші а пз лъса песте тотъ зрме де фапте, ші днкъ фапте побіле, марі, націонале, патриотиче, легаде.

Четиді маніфестъл жъпелъі Дмпьрат Франчискъ Іосифъ І., пьтряндеці дпцелесълъ ачелъамш; кзпоащеді къ тпъръл Дмпьратъ апъкъ фръпеле гзверпъріі къ пзтере дптіперітъ спре а се лънта къ тоатъ търіа дп контра тзрвателор валзрі, пе каре ачесте тмпърі атжт де серіосе ле дпалцъ ші ле ръпедъ асзра капетелоръ постре але тзъпоръ. Авзіці къ дмпьратълъ порні а дптродъче реформе, адекъ леці тжнтзиторе пентрх тоге попоръле ші лімбеле дптінеі монархіі австріаче, дптокма фъръ пічі о цпере де парте, адекъ пе темейлъ лібертзціі адеврате, каре се осевеще де десфръжъ кжт съ осевеще черілъ де іадъ, пе темейлъ егалітзціі, каре іаръшї дпсѣмпъ, къ тоці локзиторїі съ аїзъ воіе педертзрітъ амї адеце орї-че месерїз ші модъ де віадъ, ші алъ фръціетзціі, каре дпсѣмпъ, къ че цїе пзъціі плаче, алтзїа пз фаче, дпсѣмпъ къ требзе се прївїмъ дп тоге попореле монархіеі пе фраціі пострі.

Пентрх ка попореле се възїце дрептзріле промісе, требзе съ се адъне дппрецізрълъ тропълзі, съ шї арате дорїнгеле ші дзрерїле, пърерїле шї дрептзріле прїп аї лоръ депзтаці.

Ізвїтъ націоне романъ! Акъм есте тмпълъ пентрх пої, акъмъ сѣщъ пічі одатъ, ка съ авъкъмъ деасзра тзъпор апъсърїмор де веакзрі. Акъмъ съ стъмъ маї дешенціі декжтъ орї кжндъ алтъ-датъ. Акъма съ алергъмъ къ депзтаці харпічі, дпцеленціі, непрецетъторї, върваці къ вазъ ші кредїнцъ, карї дптр'о персѣмпъ се зпїаскъ пе адевратълъ ромънъ, пе кредїнчосълъ патриотъ, ші пе ацерълъ політїкъ ші дипломатъ, спре а авеа тречере ші аскългаре ла тропъ, ла міністерїз ші ла тоці консіларїі королеї. Іар кжндъ ва сосї тмпълъ адецерїі депзтацілоръ де діетъ, съ къзтаці дп тогъ цара нъмаї пе ачеї върваціі романї, карї пе сжнтъ кзпоскъціі де прокопсїнца, дпцеленчїзнеа, кзмпътълъ, тактълъ ші кредїнца лоръ кътръ патріе ші монархъ, карї лібертатеа пз о портъ нъмаї пе възе, чї сжнтъ пътряншї де алъ еї прецъ ші сантїтате.

Бърваціі романї, възърціі че мълтъ предъеще жъпеле дмпьратъ віртзтеа ші бравзра глорїосеї армате австріаче. Ачѣста дпсѣмпъ къ пої романїі днкъ требзе съ пе фолосїмъ де прїлеж, ші съ авъкъмъ армеле, прекъмъ апъкъ пръпкълъ чеа маї плъкътъ жвкъріе, съ алергъмъ ла еле, прекъшъ алергъ сетосълъ червъ ла ісворълъ де апъ лімпеде; съ пе депрїндемъ пе жъпїі пощрі дп еле, прекъмъ съ депрїнде фертектъорїлъ дп тжїестрїа са; дпсъ преа віне съ дпцелечетъ: арма съ фіе дп тжпа постръ вжпжѣкъ ші ізте, пз спре а съвършї къ еа фапте барваре ші пегрїторе де

карактерълъ націоналъ, пз, ферїаскъ Дъмнезежъ, чї пз-маї спре а да шї пої дїп партене ажъторїз ла дптре-цїтатеа монархіеі дп контра ачелора, карї се дпчѣркъ а ръспжнді пе попореле еї шї а ле дмпьрціі ла алціі, шї іаръшї спре а пе апъра дрептзріле пе каре пі ле деде шї ле ва дпфіїнца дмпьратълъ постръ дмпрезпъ къ діета, ла каре воръ фі кемаді шї депзтаціі націзнеї постре.

Днкъ одатъ ромъні, акъма съ дъмъ тжпа къ тоге кредїнчоселе попоръ але монархіеі, съ пе апро-пїемъ къ тогъ дпкрѣдера шї ізвіреа де тропълъ коп-стїтзціоналъ алъ дмпьратълзі Франчискъ Іосифъ І. Къчї марї сжнтъ даторїїле, маре есте шї респзндереа пе каре о пзне проведїнца асзра монархълзі, дпсъ ачесте даторїнце шї ачеа респзндере каде дптокма шї асзра постръ, спре фолосълъ шї ферїчїреа націзнеї шї а патріеї.

Сївїлъ 12. Дек. 1848.

Комїтетълъ націзніі ромъне:
Сїмеон Бървзцъ, прешїедїнте. А. Т. Лаврїанъ.
Тїм. Цїпарїз. Нік. Бълъшескъ. Іоане Бранъ
Флорїанъ Мікашїжъ.

61. Комїтетъл націзнеї романе.

ФРАЦІ РОМАНИ

Дпалтъл Ценерал Командо дорїндъ къ чеа маї фер-бінте дорїнцъ секзранца персѣонеї шї а авереї фіекъ-рзїа, шї ферїчїреа а тоатъ цеара, днкъ дела дпчелъ-тъл ресѣоїлзі ачестзїа аз порзпчїт тзъпор локзиторїлор цереї, дп маї мълте-ржндзрі, ка съ се поарте къ тоатъ дїрептатеа, шї възпкъвїїнца кътръ персѣона шї авереа стръїпъ, съ се коптелеаскъ къ тогъла дела жѣфзїрі, ръ-пїрі, шї де тоате ещеселе, де време че прїп фапте де ачесте пелецїзїте се стрїкъ оаменїі, цеара се тзр-взръ, шї се адъче дп прїмеждїе маре.

Къ тоате ачестеа дпцелегжндъ къ маре дзрере дпалтъл Ценерал Командо, кзткъ оаменїі пе маї мълте локзрі се абатъ дела порзпчїле вестїте де атжте орї, кзткъ пръдеазъ, стрїкъ, рънескъ кай дїп ставеле дом-пещї, шї прїп ачесте пелецїзїрі фак пагъзъ маре еко-номїеї цереї, шї кавалерїеї дпшъртешї, аз віневоїтз маї декзржндъ а порзпчї де поз:

1) Ка съ пз маї дпдръснеаскъ нїмїне а дъче зп-гърі прїпшї ла Блаж дїп алте дїстрїкте шї комїтате, чї де ачї дпайнте съ аїзъ грїже дерегъторїі фіекързї комїтатз шї дїстрїктз де фъкъторїі де ръз, фіз де че націзне вор фі, ка ачещїа съ се педепсеаскъ фъкъп-дзлісе маї пайнте жъдекатъ дзпъ леці дп дїстрїктъл шї комїтатъл, де каре съ дїп.

2) Ка съ пз се дзкъ ла Блаж вжкате, шї алте патърале дела кзрцілѣ пързсїте де домпїі лор, чї тоате ачеле съ се грїжаскъ, шї съ съ адмїнїстре дзпъ дпал-теле деспзсчъзнї фъкъте дп прївїнца ачаста де кътръ дпалтъл Ценерарїз Командо шї пзвїкате пела жзрїс-дїкцїзпїле кончерпенте.

3) Афлжндъсъ, кзткъ саж дпстрїпатъ ої цїгъре

дела кърциле домнеші пъръсите de domniі лор, каре оі пофтеск о гриже фоарте маре, ши сар фаче о пагъвъ неспъсъ економіеі цереі, кжнд ар пері знеле дін липса пъртъріі де гриже, саз кжнд леар тѣа нѣмаі пентрѣ карнеа лор; стржне се поръчеше, ка съ нѣ дндръснеаскъ нѣмине а белі оі де ачестеа, чи дакъ се афлѣ днстрейнате пе зндева, ачеле съ се деа пропріетарілор лор, саз декътва ачестіа ар фі фъціді, съ се деа ін грижа дерегъторілор де прін днвѣтріле, знде се афлѣ оіле ачеле днстрейнате.

4) Саз фъкѣт о пагъвъ неспъсъ атжт економіеі цереі, кжт ши кавалеріеі днпърътещі прін ачееа, къ саз днстрейнат дн феліхрі де кнѣрі каі де чеі аелші дін ставеле, ши дела кърциле домнеші. Ачешіа треъзе съ се афле днкъ дн цеара аста, ши орі ла чіне сжнтѣ, лесне се пот кзпоаште, кжткъ сжнт авере рпнѣтѣ. — Дрепт ачееа дналтѣ Ценерал Командо прін граціосѣ декретѣ дін 15 Декетвріе ап. кзрг. Nro. 5132. Q стржне поръчеше тѣгърор, ка ачеі каі съ се деа дндърет пропріетарілор лор, саз команданцілор ошлор днпърътещі. Пе ачестіа, прекът ши пре команданціі орашелор, ши аі четъділор ді дндатореше дналтѣ Ценерал Командо, а черчета, знде сар афла атаре каі днстрейнате.

Дн зрта ачестѣ граціосѣ декрет Комітетѣл провоакъ пе тоці префекціі, трівъніі, четърїоніі ши декрїоніі гарделор романеші, ши ді дндатореше пе опореа лор, ши пе ферїчіреа ачееа, каре о ашеаптѣ днтрѣ за статѣ днтїперїтѣ, ши днтемеіатѣ пе дрептате, ка съ коплѣкре ши еі кѣ тоате пѣтерїле, съ черче, знде се афлѣ атаре каі ши сѣі деа пропріетарілор, саз дн тѣна команданцілор днпърътещі, арѣтжндѣ онепїлорѣ, ши днвѣдндѣ, къ де нѣ і вор да де възѣ воіе, знїі ка ачешіа се вор педенсі ка фѣрі, ши вор фі сімді а да ши каіі.

Кѣ асемenea сімндѣ сжнт даторі а днвѣца, ши а дндемпа пе попорѣ тоці маі марїі романїлорѣ, ка съ нѣ предезе нѣдърїле, пентрѣ къ прін ачаста се фаче о пагъвъ маре нѣ нѣмаі пропріетарїлорѣ де нѣдърї, дар ши ла комънѣтѣ днтреші, ши кіар патріеі днсеші; ашндереа съ дндемне пе попорѣ къ тотѣ deadїнсѣлѣ, ка дн кжт ді іартѣ днпрежърїле ресвоїзлї, съ се кзпрїндѣ оаменїі къ лѣкрѣрїле економіеі, къ агрїкълтѣра, къ кълтѣра вїлорѣ, ши а нѣтѣнтѣрїлорѣ, пре кжтѣ се поате дн ачастѣ време.

Ромжнїлорѣ! Комітетѣл де пох въ провоакъ ка съ въ адъчеці амїнте, кжткъ маі пайнте вах деслегат днпѣдѣтѣл днпърат дін легѣтрїле челе де ршїне але іовѣціеі ши але дежмелорѣ, днпѣт ачееа дн лѣна лѣі Октомвріе, есчеленціа Са Домнѣл Ценерарїѣ Команданте Антонїѣ Баронѣл де Нѣхнер днтѣрїндѣ 15 ледїзнї але романїлор, аз днвреднїчїт пе тоатѣ націзнеа романѣ, ка съ се поатѣ ошї ка націзне алѣтѣреа къ ошїле днпърътещі дн контра врѣшташѣлї, каре саз скѣлатѣ къ арте асѣпра днпъратѣлї, а патріеі ши а націзнеі поастре. Есчеленціа Са днтѣрїндѣ ледїзнїле ачестеа, нѣ нѣмаі къ аз фъкѣтѣ націзнїі поастре о чїнсте, кѣреїа асемenea н'аз авѣт днтро мїе де ані

сѣз домпїреа знгъреаскъ, пентрѣ каре дн вор вїнекъ-вента стрѣнепощїі романїлор, пѣпѣ кжндѣ вор фї романї пе ачест пѣтжнт, дар афарѣ де ачаста дн тот декърѣл ачестѣ ресвоїз чївиле чеа маі маре гриже аз пѣртат, ка сѣі апере пе романї де тѣрѣвара врѣшташѣлї, гарделор романешї аз дат команданці мїлітарї, прїченѣторї ла требіле ресвоїзлї, ши нїкѣрї нѣ леах нѣс сінгъре днпнїтеа врѣшташѣлї, чи нѣмаі ка ажѣторїѣ ошїлор днпърътещї.

Префекціі ши трівъні! днвѣцаді пе романї, кжт есте де дндаторатѣ тоатѣ націзнеа ромжнѣ пентрѣ възпѣтѣїле ачесте націонале, ши кжткъ даторїа ачаста нѣ шїо поате пѣтї нѣмаі кѣ атжт, къ се ошеще дн контра врѣшташѣлї днпърътеск, дар ка съ фїе ромжнїі деплїн креднчїошї днпѣдѣтѣлї днпърат, ши вреднїчї де а се днпъртѣшї дін възпѣтѣїле констїтѣцізнеі, треъзе съ се фереаскъ де жѣфѣрі, ши асѣпрїреа оаменїлор невіновадї, ка съ нѣ факъ прін знеле ка ачесте ршїне націзнеі ши пагъвъ ла тоатѣ цеара.

Сїбіѣ 15 Декетвріе 1848.

Сїмеон, Бърнъдіѣ, прешедїнте.
Тїмотеѣ Цїпарїѣ, А. Треѣ, Лазрїанѣ, Нїколѣѣ Бѣлѣшескѣ,
Іоане Бранѣ, Флорїанѣ Мїкешѣ.
(Va urma.)

Bibliografia.

Jidovulu talmudistu, prezentatu spre consideratiune matora, jidoviloru si chrestiniloru de totu rangulu, de professoru dr. Augustu Rohling. Tradusa de pre a patra editiune germana, de SRISIPP. Buda pestea 1876. Cu tipariulu Institutului Hunyadi Matyas, Formatu 16-mo mare.

Acesta carte serisa cu eruditiune adeveratu nemtiésca, tradusa in limbile frances'a, anglesa si magiara, in fine si in cea romanésca, se mai anuntiasa si in acesta fóia. S'a intemplatu inse unu lucru fórtu raru la noi: pana se fia anuntiatu, se vendu editiunea intréga.

Acestu casu se póte explica mai multu numai din inpregiurarea, cá de candu allianti'a centrala israelita din Parisu si filialele ei ramurite in tóte tierile, anume si in Romani'a au lucratu din respo-teri spre a infera si compromitte pe poporulu romanescu in ochii lumei civilisate, de atunci romanii cá si magiarii si cá slavii, apuca tóte midiulócele spre a se apara si densii, in specie de acei evrei talmudisti carii, dnpa doctrinele ce propaga eruditii germani despre densii, aru fi falsificatu si inveninatu tóta moral'a dumndieésca si omenésca restornandu-o preste totu. Terribili suntu invetiaturile scóse de dr. Rohling din Talmud, in catu lectorii cati abia cunoscu acelea carti din nume, stau la cea mai straina mirare candu citescu asemenea descoperiri; dara obligu si pe evrei pe viéti'a loru cá se se apere, déca vréu se traiésca in pace cu alte popóra si confesiuni, pentru cá déca aliantiele israelite au compromisu greu pana inainte cu duoi ani pe romanii, apoi professorii

germani iau cufundatu pe ei pana dupa urechi. Multi din lectori n'au apucatu se citésca acea carte infri-cosiata. Pentru cei carii nu o cunosc, vomu reproduce cá de specimine numai unele pericope, nu inse din dogme, nici din superstitiuni, de care se rusinédia toti evreii civilisati, ci numai din „Moralulu coruptu alu Talmudistiloru“ séu mai precisu, alu rabiniloru, alu carturariloru.

1. Despre deaprópele.

Talmudulu dice cá, israelitii suntu mai placuti lui Ddieu decatu angerii. Cine dá un'a palma unui israelitu, acel'a face chiaru asia mare pecatu, cá si candu aru da lui Ddieu o palma, dice mai incolo Talmudulu, éra ceilalti rabinj, dupa cum amu vediutu mai susu, repetiescu aceea prin cuvintele: cá unu jidovu e din substanti'a Ddieiéscá, preeumu fiulu e dein substanti'a tatalui seu. Pentru acea unu Goi care aru bate pre unu jidovu, dupa Talmudu, e demnu de móрте. Déca n'aru esisté jidovii, atunci dupa cum dice Talmudulu, nu aru fi nici o binecuvéntare pre pamentu, nu aru fi plóia, si prin urmare neesistandu jidovii, nici popórele lumei acesteia nu ar' poté esisté, „pentru cá este o diferentia intre tóte lucrurile.“ Plantele si animalele nu aru poté fi fára grigi'a ómeniloru, „si precumu ómenii stau preste animale, chiaru asia stau jidovii preste celelalte popóre ale pamentului.“ Asia e, dice Talmudulu, sementi'a unui strainu, care nu'i jidovu, e sementia de vita. Strainu (Nochrim) si nejidovu, precum dice rabinulu Kroner, e totu un'a. Strainu dúpa Talmudu, este acel'a, carele nu'i taiatu impregiuru, si apoi strainu si paganu e totu un'a. Mormintele goiloru nu spurca israelulu (pamentulu jidovescu), dice mai incolo Talmudulu, pentru cá numai jidovii suntu ómeni, celelalte natii inse suntu considerate de animale. Talmudulu numesce pre nejidovi cani, candu scrie la Ex. 12. 16. despre santele serbatori, cá aceste aru fi numai pentru israeliti nu si pentru cani. R. Moseben Nachman repetiesce acést'a cu variatiunea: „Pentru voi, nu pentru goimu; pentru voi, nu pentru cani“ suntu serbatorile. Chiaru asia si Raschi la Ex. 17, in editiunea venetiana, pre candu in Pentateuchulu amsterodamu, comentariulu facutu de Raschi lasa afara adausulu „nu pentru cani.“ Precum suntu nejidovii cani, asia ei suntu si magari, si Abarbanelu dice: cá poporulu alesu e demnu de viétia eterna, celelalte popóre inse suntu asemenea magariiloru. Casele goiloru suntu staule (grajduri); si candu Nabuchodonozoru a imbiatu pre Ben-Sira cu fiic'a sa, acést'a i-a respunsu: Eu sum omu, nu vita. Menachem celu mare dice: Voi israelitiloru sunteti ómeni, celelalte popóre inse nu suntu ómeni, pentru cá sufletele loru se tragu dela spíritulu necuratu, éra sufletele israelitiloru dela spíritulu celu santu a lui Ddieu. In acelasi intielesu scrie Jalkut cá: israelitii se numescu ómeni, éra paganii, de cari firesce cá se tienu si creatinii, pentru cá adoréza pre „unu idolu,“ se tragu dela spíritulu necuratu, si se numescu porci. Un'a

femeia straina, carea nu'i fica a lui Israilu, este o vita, precum invatia si Abarbanelu.

Amesuratu acestoru principii toti ómenii, cari nu suntu jidovi, si cu deosebire jidovii apostatati intre cari, dupa Talmudu, se numera si Isusu, carele a cadutu in indololatria si a sedusu pre multi: trebuie se abdica de aceea, cá jidovulu i va recunósce de deaprópele seu. Facia de unu animalu nimenea nu esercéza iubirea deaprópelui. Pecatosulu cerbicosu e demnu de pedépsa. Paganulu, care nu vrea se se faca jidovu, si crestinulu carele remane credtiosu lui Christosu, din punctu de vedere jidovescu suntu inimicii lui Ddieu, si inimici ai jidoviloru. Pentru aceea dice Talmudulu, cá cuvintele din biblia „Ddieu nu se mania“ (Is. 26. 4.) se referescu la jidovi, si celelalte cuvinte „Ddieu se mania“ (Nah. 1. 2.) se referescu la celelalte popóre. Talmudulu dice cá, numele Sinai insemnéza, cá ur'a a descensu preste popórale pamentului. Pentru aceea, dice Talmudulu cá espresiunea: „se nu le faci nici unu bine, privescé pre tóte popórale“ Si in altu locu: este opritu a te indurá spre unu omu, care n'are intielegere.“ Asia si rabinulu Gerson „nu se cuvine unui omu dreptu a se indurá spre celu reu;“ si Abarbanelu: „nu e cu dreptu candu cineva se arata cu indurare facia de inimicii sei.“ Astu-feliu, dupa Talmudu, celoru drepti, amiciloru si consangeniloru lui Ddieu, li este iertatu a insielá pre cei nelegiuiti, pentru cá scrisu este: catra celu curatu arata-te curatu, catra celu perversu fi perversu. Precum unu negru se deosebesce de alte creature, mai dice inca rabinulu Elieser, asia se deschilinesce poporulu israelitu de catra celelalte popóre, prin faptele sale cele bune. De aceea, dupa Talmudu, e opritu a salutá pre nelegiuiti; de alta parte totu Talmudulu prescrie cá o regula fórté salutaria sententi'a: cá omulu se fia totu déun'a astutu intru tric'a lui Ddieu; pentru aceea se póte salutá si strainulu, adeca nejidovulu din caus'a pabei, spre a fi stímatu, si a incungiurá ori ce neplacere. Bechai dice cá, faciari'a e iertata, asia cá omulu (adeca jidovulu) se se arete curtenitoriu catra nelegiuiti (nejidovi), se cerce ai convinge cá i onoreza si iubescé: acést'a e iertatu, dice Bechai, déca omulu adeca jidovulu santiesce trebuinti'a, si se teme (altumentrea e pecatu); pentru-cá Talmudulu invatia, cá in acésta lume este iertatu a te faciari inaintea nelegiuitiloru. Nelegiuiti suntu tóte popórale ce nu suntu jidovi; pentru-cá totu benele, ce lu facu acele popóre, tóta elemosin'a ce o dau, tóta misericordia ce o esercéza, nu suntu altu ceva, decatu pecate, dice Talmudulu, fiendu cá tóte aceste le facu din mandria. Se intielege de sene cá, toti cei netaiati impregiuru suntu, dupa Talmudu, pagani, inreutatiti, si cá circumcisiunea turciloru, dupa Talmudu, nu e cea adeverata. De aceea e iertatu unui jidovu a face bine celoru nelegiuiti, a cercetá pre morbosii loru, séu a le inmorméntá mortii, precumu invatia Talmudu, inse numai din caus'a pabei si cá se nu-lu vateme.